JOCURILE SPORTIVE GRECO-ROMANE ȘI UTILIZAREA LOR ÎN SCRIERILE PAULINE

Autor: Silviu Vaipan † | 19 decembrie 2021

INTRODUCERE

Influenţa culturii greceşti asupra Imperiului Roman, cât şi, în consecinţă, asupra societăţii contemporane occidentale, se remarcă a fi de proporţii deosebit de mari.[1] Domeniile în care elenismul a influenţat întreg bazinul mediteranean sunt nenumărate, începând cu arhitectura, religia, literatura şi continuând cu arta, războiul etc. Divertismentul este un alt element constituitiv din această vastă înrâurire culturală, în categoria căruia se regăsesc şi jocurile sportive. Chiar în timpul primelor trei secole după Hristos, atletismul, ca exemplu al acestor activităţi preţuite de popor, a ajuns să „joace un rol dominant în viaţa culturală a Imperiului Roman.”[2] Aprecierea pozitivă a jocurilor de către romani provine din faptul că în însăşi Grecia Antică „exerciţiul fizic şi sportul competitiv erau foarte stimate...”[3]. Continuitatea unei multitudini de elemente culturale provenite din elenism şi aduse în Imperiul Roman, care include și sporturile greceşti, este importantă în studiul nostru întrucât şi apostolul Pavel foloseşte imagini sportive în scrierile sale, iar o înţelegere a contextului cultural din vremea sa ne-ar fi de mare ajutor în exegetarea corectă a unor pasaje specifice din epistolele sale. Aşadar, ne propunem să schiţăm istoria acestor jocuri din lumea greco-romană, evidenţiind impactul lor asupra perioadei scrierii Noului Testament şi importanţa lor în contextul respectiv, ca mai apoi să analizăm specificul festivalului istmic în relaţia cu lucrarea lui Pavel din Corint. În final, vom analiza exegetic şi câteva dintre textele-cheie în care apostolul foloseşte imagini ale jocurilor sportive.

CONTEXTUL ISTORIC AL JOCURILOR SPORTIVE GRECO-ROMANE

Sportul este un element integrat, mai mult sau mai puţin, în sânul fiecărei culturi antice. Norman Gardiner subliniază că sporturile, deşi găsite atât la greci cât şi la egipteni, nu pot fi considerate ca având-şi originea doar la acestea două, ci ele fac parte din

moştenirea comună a tuturor populaţiilor din jurul Mediteranei. Cel mai probabil, am găsi şi la sumerieni valorificarea jocurilor sau competiţiilor sportive, continuă acesta, dacă am avea în prezent mai multe informaţii istorice despre ei.[4] La Homer, în schimb, „găsim adevăratul spirit al sportului, dorinţa de a fi pentru totdeauna cel mai bun şi de a întrece pe toţi ceilalţi, cât şi bucuria din aceasta."[5] Mai mult, Iliada lui Homer reprezintă cea mai veche consemnare despre sporturi.[6] Un fapt remarcabil este că jocurile descrise de Homer rămân până în secolul al optulea î.Hr. aproape neschimbate şi că acestea, cu mici variaţii, vor fi activităţile practicate atât la festivaluri, cât şi la concursurile sportive „pe toată durata istoriei lor." Jocurile pot fi exemplificate prin: întrecere de caruri, aruncarea cu discul, luptele, boxul, aruncatul cu suliţa etc.[7] Caracterul acestora era iniţial unul pur secular, însă, odată cu trecerea timpului, li s-a conferit un caracter profund religios prin includerea lor în diverse festivaluri dedicate zeilor.[8]

Cel mai renumit festival al populaţiei elene apare într-un teritoriu care era considerat sacru, la Olympia, loc în care se vor desfăşura jocurile ce poartă numele localităţii, respectiv „olimpice", organizate spre cinstirea lui Zeus. Aceste competiţii sportive au fost asociate fie cu Pelops, considerat erou local al Olympiei, fie, începând cu secolul V î.Hr., cu Heracles.[9] Sporturile greceşti şi-au datorat vitalitatea religiei conservatoare, care le-a atribuit acestora semnificaţii spirituale.[10] Se consideră că prima olimpiadă a avut loc în 776 î.Hr. „Singurul premiu pentru jocurile olimpice era o cunună de măslin sălbatic", iar aceasta, în ciuda aparentei lipse de valoare, era totuşi emblema gloriei, având totodată o conotaţie puternic religioasă, întrucât era culeasă din măslinul sacru de pe teritoriul templului lui Zeus.[11] Jocurile panelenstice au împrumutat şi ele acest obicei pilduitor, al cărui mesaj pentru sportivul de toate timpurile era că „adevăratul sportiv luptă nu pentru valoarea premiului, ci pentru onoarea victoriei."[12]

Colonizarea săvârşită de către eleni începând din secolul al optulea a dus vestea jocurilor olimpice şi la diferitele lor colonii. În anul 582 î.Hr. se reorganizează jocurile olimpice, începând în cadrul acestora să se dăruiască diferite premii câştigătorilor, nu doar cununa caracteristică. Tot în acelaşi an se reorganizează „un vechi festival dedicat lui Poseidon, la Istmus […] ca festival panelenistic."[13] Astfel, cu timpul, onoarea unui participant era ultimă dacă acesta izbutea să câştige la toate cele patru festivaluri panelenistice care au apărut ca urmare a extinderii jocurilor din planul local (Olympia) într-un plan mai extins, cel naţional. Acestea erau: festivalul istmian, nemean, panatenaean şi cel pytian.[14]Apar nenumărate asemenea evenimente locale în secolul al şaselea şi al cincilea înainte de Hristos, destul de numeroase încât să nu cunoaştem numele tuturora.[15] Faţă de festivalul olimpic, de acum încolo oamenii puteau să participe mult mai uşor la aceste adunări cultice şi totodată sportive, întrucât nu mai erau departe de polisul lor, ca altadată.[16]

Jocurile greceşti erau evenimente cu semnificaţie religioasă, iar acest acest fapt este ilustrat de mitul conform căruia unele dintre ele au fost înfiinţate chiar de zeii eleni, prin

exemplul oferit de aceştia.[17] Mai mult, însăşi coroana celui victorios în jocurile olimpice provenea din măslin sălbatic (zeul măslinului era Heracles), iar cununa simboliza astfel prezenţa respectivului zeu (sau erou) care îşi manifesta favoarea faţă de câştigător. Victoria era văzută ca aprobare divină, iar cel ce devenea câştigător era privit ca primind această onoare şi recunoaştere prin decizia exclusivă a zeilor.[18] Gardiner aminteşte că acel care câştiga în aceste festivaluri periodice, dobândea în fapt o mare onoare, dăinuitoare atât pentru el, cât şi pentru statul sau localitatea din care făcea parte.[19] Prin „excelenţă competitivă" cei ce participau în astfel de evenimente îşi arătau respectul şi închinarea faţă de zei. Aceste activităţi erau întreţesute cu elemente cultice, fie la adresa unor eroi, fie la adresa divinităţilor. Ca să înţelegem valoarea gloriei primite de către câştigătorii competiţilor sportive, ne permitem să folosim expresia „obsesie pentru câştig" pentru a desemna dorinţa sportivilor de a fi câştigători, întrucât aceştia erau gata chiar să moară pentru a dobândi victoria. Iar biruinţa era motivată de o rasplată ce presupunea exaltarea participantului în orice domeniu, fie religios, social sau politic. „Cei victorioşi deseori deveneau bogaţi şi membri influenţi ai societăţii."[20] Mai mult decât onorurile menţionate, aceştia erau imortalizaţi în inscripţii pentru o amintire viitoare trainică, uneori fiind primiţi triumfal în polisul din care proveneau.[21] Nu ne miră faptul că inscripţiile din Asia Minor abundă în imagini atletice, fapt care arată că acestea erau larg răspândite în zonele elenizate, iar mai târziu, în Imperiul Roman.[22]

Jocurile sportive au avut o influenţă semnificativă şi asupra artei, care, la rândul ei, a ajutat la naşterea idealului atletic.[23] Există o strânsă legătură între educaţie şi sport în Grecia Antică. Se poate spune că însăşi filozofia „s-a născut în vestiarele gimnaziului."[24] Educaţia în γυμνάσια (*gymnasia*) a jucat „un rol pivotal în educarea tineretului aristocratic din Atena." De asemenea, această instituţie a grecii antice poate fi considerată „centrul vieţii civice în oraşele elenizate"[25]. În ea, cât şi în palestră, partea din gimnaziu unde se desfășurau luptele sportive, aveau loc antrenamentele pentru jocurile panelenstice. Gimnaziul s-a dezvoltat în paralel şi ca instituţie educaţională, unde exerciţiul fizic (iniţial, posibil cu scop militar) se împletea cu arte liberale mai convenţionale. În gimnaziu, antrenamentul sportiv presupunea postura nud a atleţilor, iar pe stadion atleţii alergau complet dezbrăcaţi.[26] Instruirea tinerilor avea un scop paideic, spre formarea acestora în aşa fel încât ei să atingă idealul unei „minţi critice şi informate, într-un trup sănătos şi puternic."[27]

Imaginile sportive au fost folosite simbolic şi de către filozofii greci în literatura cea mai timpurie[28] pentru a portretiza străduinţa filozofului în vederea vindecării de viciu, a transformării morale şi a luptei cu greutăţile vieţii.[29] Elitele atletice erau privite de către aceştia ca arhetipuri pentru discursul filozofic, ca „exemple preţuite de anduranţă şi de pregătire."[30] Nu suntem surprinşi, deci, că imaginea atletismului este atât de răspândită şi că ea se găseşte în scrierile nou-testamentare, în principal în epistolele pauline. Surprinzător este că Filon din Alexandria (15/10 î.Hr-54 d.Hr.), după cum spun unii cercetători, foloseşte imaginea atletismului mai mult ca oricare alt autor antic.[31]

CONTEXTUL ISTORIC AL JOCURILOR ISTMICE

În lumea antică, măreţia festivalului istmic era surclasată doar de jocurile olimpice şi de festivalul asociat acestora. Jocurile istmice se ţineau o dată la doi ani, iar magnitudinea spectacolului atrăgea nenumăraţi oameni din întreg imperiul. Importanţa acestor jocuri se remarcă prin faptul că oraşul Corint devenea un centru al activităţilor pregătitoare pentru festival, care începeau chiar cu luni întregi înainte de eveniment. Cercetătorii susţin că unul dintre motivele principale pentru care Pavel şi-a ales Corintul ca loc de misiune este organizarea jocurilor istmice, iar aceasta fiindcă Pavel era lucrător în piele şi făcător de corturi. Sărbătoarea avea loc în aprilie sau la începutul lui mai, perioadă în care climatul era destul de răcoros pentru ca mulţimile de oameni, formate din vizitatori, negustori, localnici, dar şi din participanţi ai concursului, să aibă nevoie de adăpost.[32] Pavel avea oportunitatea să predice în acest loc Evanghelia; pentru iudei – în sinagogă, iar pentru neamuri, în însăşi aglomerarea creată. În această perioadă, el avea posibilitatea să predice în „Agora… în centrul public al oraşului”[33] sau în diferite locuri în care trebuiau ridicate corturi, căci Pavel se îndeletnicea cu această meserie.[34] Cel mai probabil el nu a stat deoparte în respectivele zile, ci, mai degrabă, împreună cu însoţitorii săi cu care vestea Evanghelia, a luat parte la celebrarea concursului atletic şi, poate, la vizitarea celebrelor monumente care atrăgeau mulţimile. Este posibil ca Pavel să fi văzut cu ochii său modul cum se antrenau atleţii, regăsindu-se pe sine în aceştia. Brooner portretizează un scenariu plauzibil, spunând: „În timp ce îi privea pe atleţii care îşi torturau necruţător trupul, pregătindu-se astfel pentru evenimentele ce urmau pe stadion, Pavel se vede pe sine însuşi în rolul de concurent al coroanei care nu se vestejeşte.”[35]

JOCURILE SPORTIVE ŞI 1 CORINTENI 9:24-27

Ţinând cont de acest fond istoric, putem înţelege mai temeinic ce a însemnat pentru Pavel (cât şi pentru destinatarii epistolelor sale) imaginea sporturilor greco-romane. Unul din textele-cheie în care apostolul foloseşte imagini este 1 Corinteni 9:24-27[36]. Secţiunea pasajului e cu atât mai semnificativă cu cât conştientizăm că destinatarii epistolei cunoşteau îndeaproape imaginea sporturilor istmice, care aveau loc în Corint.

Cum precizează Gordon Fee, pasajul este tranziţional, întrucât este un răspuns atât la ceea ce Pavel a argumentat până atunci, cât şi la obiceiul corintenilor de a participa la mesele cultice, chestiune tratată în capitolul 10.[37] În contextul pasajului 1 Corinteni 9:24-27, aflăm că Pavel răspunde unora dintre destinatarii săi care au început să îi conteste statutul de apostol. Cu această ocazie, acesta subliniază sacrificiile pe care le-a îndurat de dragul acestei biserici locale. Nefolosindu-se de privilegiile sale de apostol, Pavel s-a susţinut financiar, muncind ca meseriaş în piele, în ciuda dreptului său de i se fi dat ajutor în acest sens de către creştinii de acolo. Astfel, cele patru versete ce urmează afirmaţiei „Fac totul pentru Evanghelie, ca să am și eu parte de ea.” (1

Corinteni 9:23) pot fi considerate drept o concluzie a capitolului întreg, ce are în vedere eforturile asidue ale lui Pavel faţă de biserica din Corint.[38]

În versetul 26, Pavel se dă pe sine ca exemplu de urmat, la fel ca în 1 Corint. 11:1, amintind corintenilor că acţiunile sale jertfelnice sunt vrednice de a fi imitate.[39] Mesajul central al acestei exortaţii este unul parenetic, însă îndemnul „Alergaţi dar în aşa fel...”(v. 24), urmat de propriul său exemplu în acest sens, nu aplică imaginea atletismului la viaţa creştină în general[40], ci se referă în mod specific la controlul şi stăpânirea de sine. Atitudinea propăvăduită de Pavel avea ca exemplu pilda apostolului, care şi-a cedat din drepturi de dragul Evangheliei, jertfindu-se în proclamarea ei, fiind totodată „tuturor totul” (1 Corint. 9:22) pentru a câştiga cât mai mulţi oameni, evrei sau păgâni, pentru Hristos. Însă acest imperativ adresat corintenilor va avea strânsă legătură cu pasajul din 1 Corint. 10:1-27, în care Paul va exemplifica consecinţele lipsei de autocontrol a evreilor în pustie pentru a avertiza congregaţia corinteană de pericolul ce o pândeşte dacă aceasta continuă să tolereze frecventarea meselor cultice. Metafora atletică nu are în vedere faptul că doar câteva persoane din congregaţie vor câştiga premiul ceresc, ci că aceştia trebuie să alerge asemenea atleţilor care urmau să fie câştigători, respectiv cu aceeaşi determinare şi ambiţie.[41]

În versetul 26, Pavel aminteşte diferenţa capitală între eternitate şi efemeritate, între perisabilitate şi trăinicie şi între slavă pământească şi cerească, subliniind că premiul acordat de Dumnezeu are o natură superioară, care ar trebui să îi motiveze pe creştini la un control strict exercitat asupra propriilor persoane. Iar aceasta nu presupune doar o renunţare la practicarea unor activităţi care ar leza conştiinţa altuia, ci la chestiuni nepermise din punct de vedere moral, cum ar fi participarea corintenilor la mesele cultice, care presupunea idolatrie, și altele discutate în 1 Corinteni 10:14-22.[42] Acest element al stăpânirii de sine era bine-cunoscut pentru cititorii lui Pavel, întrucât era obligatoriu ca atleţii participanţi la concursuri să jure înaintea lui Zeus că s-au antrenat intens timp de zece luni (timp în care aceştia treceau printr-un regim dur de autocontrol atât în privinţa antrenamentelor, cât şi a regimului alimentar) şi că nu vor trişa.[43] Astfel, în pofida faptului că pasajul a fost folosit pentru justificarea ascetismului, Pavel nu se referă la un antrenament ascetic ca la un scop în sine, ci la o disciplinare proprie ce trebuia să fie aplicată asupra trupului în măsura în care erau atinse ţeluri mai înalte, şi anume, propăvăduirea Evangheliei fără opreliști (1 Corint. 9:12) laolaltă cu fuga de nelegiuire (1 Corint. 10:6).[44]

Lipsa de disciplină şi de renunţare ar fi dus cu siguranţă la descalificare, aşa cum Pavel aminteşte: „Ci mă port aspru cu trupul meu și-l țin în stăpânire, ca nu cumva... eu însumi să fiu lepădat” (1 Corint. 9:27). Abţinerea de la diverse mâncăruri, prin asumarea unui regim strict, era singura metodă care îl putea duce la succes pe acela care avea să participe la concursurile istmice, împreună cu antrenamentele epuizante şi fixarea concursului ca scop faţă de care era necesar ca toate celelalte idealuri personale să

pălească.[45] Doar astfel se putea obţine izbânda, care urma să aibă proporţii remarcabile. Spre exemplu, cununa din frunze de ţelină sau de pin[46] dăruită celui ce se clasa pe primul loc nu avea o valoare intrinsecă, ci era reprezentanta slavei, a exaltării sociale a participantului, cât şi a unei eventuale îmbogăţiri a acestuia. Ea mai însemna, aşa cum am remarcat mai sus, benedicţia şi favorul zeilor faţă de câştigător, aşa încât cel ce se remarca astfel era privit de public ca dobândind un statut divin.[47]

Începutul capitolului 10 se leagă direct de necesitatea stăpânirii de sine. Evreii au fost „botezaţi", trecând prin mijlocul mării, însă foarte puţini au ajuns la destinaţie, iar aceasta din pricina răzvrătirii lor. Imaginea tragică a evreilor care mor în pustie este strâns legată de faptul că nu toţi care s-au pornit spre ţara promisă aveau să şi ajungă acolo. Destinul poporului încăpăţânat e o exemplificare a ceea ce apostolul remarcă în versetul 27, când este adusă în vedere posibilitatea descalificării. Mesajul lui Pavel este că intrarea în poporul lui Dumnezeu nu este suficientă, la fel cum, pe lângă înscrierea într-un concurs atletic, participantul trebuie să şi alerge, având un obiectiv asumat în modul cel mai serios, manifestat prin respectarea regulilor jocului.[48] Prezenţa curviei (1 Corint 5:1) între corinteni şi totodată participarea la mesele cultice (1 Corint. 10:21) a acestora explică mai bine avertismentul lui Pavel legat de descalificare.[49]

Pavel se portretizează atât în postura de atlet, cât şi în cea de pugilist. Aruncarea loviturilor în gol era o formă de antrenament foarte populară în vremea respectivă. Având în vedere versetul 25, este cel mai probabil că Pavel se vede pe sine în următorul verset ca boxer profesionist aflat în timpul unei lupte, care nu îşi ratează ţinta, ci loveşte adversarul cu precizie.[50]

Prin urmare, textul din 1 Corint. 9:24-27 aplică imaginea jocurilor sportive nu la viaţa creştinului în general, cum sugerează Blomberg că se întâmplă în 2 Tim. 4:7[51], ci în mod particular la diligenţa şi sacrificiul de sine din mediul sportiv, care stă ca model atât pentru Pavel în slujirea altora, cât şi pentru corinteni, întrucât unii dintre aceştia luau parte la mesele cultice, chestiune care echivala cu a sta „la masa dracilor" (1 Corint. 10:21). Descalificarea este avertismentul lui Pavel atât pentru sine, cât şi pentru corinteni, dar, cel mai probabil, aceasta nu se referă la damnare, cât la o anume „testare" în ziua Domnului, menţionată de Pavel în 1 Corint. 3:10-15[52]. Însă este evident că pieirea evreilor în pustie stă ca semnal de alarmă faţă de corinteni în ce priveşte pericolul imoralităţii, care ar fi putut atrage mânia Domnului.

În pasajul din Corinteni, accentul cade şi pe coroana câştigătorului şi nu se poate să nu remarcăm faptul că, la momentul încoronării, cununa de ţelină oferită la festivalul istmic era deja vestejită. Pavel face o comparaţie între cununa victoriei creştinului şi cununa victoriei sportivului. Fiindcă creştinul are o cunună nepieritoare înaintea sa, acesta trebuie să fie motivat la strădanie şi efort, întrucât gloria răsplătirii cereşti este cu totul superioară celei pământeşti. Cuvântul grecesc pentru cunună din acest pasaj este

στέφανος (*stephanos*), care este îndeosebi asociat cu victoria.[53]

JOCURILE SPORTIVE ŞI 2 TIMOTEI 4:7-8

În tot Noul Testament găsim un număr considerabil de aluzii legate de jocurile sportive.[54] Unul dintre cele mai cunoscute este acela din 2 Timotei 4:7-8.[55] Epistola lui Pavel către Timotei se crede că este ultima epistolă a lui Pavel, scrisă înainte de moartea sa, iar acest fapt este susţinut de înseşi versetele din pasajul amintit mai sus. Spre deosebire de celelalte arestări precedente ale lui Pavel, în care acesta avea speranţa eliberării din închisoare (Fil. 1:25), în epistola către Timotei, bătrânul apostol scrie despre iminenţa morţii sale. Acesta foloseşte diverse metafore sugerând încheierea vieţii, cum ar fi „clipa plecării…" (v. 24), care este în mod explicit un eufemism pentru moarte, întrucât expresia este folosită şi în alte scrieri din vremea respectivă, denotând despărţirea unei nave maritime de locul de acostare sau separarea cuiva de tabăra de corturi.[56] Pe lângă aceasta, Pavel foloseşte în versetul următor o imagine atletică, „mi-am isprăvit alergarea", care însă nu are menirea să portretizeze atât încheierea vieţii fizice, cum cred unii comentatori, ca şi cum Pavel vorbeşte despre întreaga viaţă a creştinului ca o alergare atletică[57], cât încheierea slujirii sale, aşa cum pune în lumină Gordon Fee. Ceea ce îl preocupă pe Pavel înainte de moarte este alergării sale, nu în ceea ce priveşte viaţa în general, ci lucrarea Evangheliei şi slujirea lui Hristos.[58]

Apostolul Pavel continuă cu pasajul „m-am luptat lupta cea bună" (v.7) care, deşi în mod natural ne duce cu gândul la „luptă", totuşi prezintă tot o imagine atletică, şi nu una legată de pugilism. Adjectivul „bună" are în vedere nu performanţele apostolului, ci faptul că acesta participa „în cea mai nobilă şi măreaţă alergare dintre toate – lucrarea Evangheliei."[59] De fapt, Pavel a considerat încă de timpuriu că misiunea sa poate fi asemănată cu un concurs atletic: „Dar eu nu țin numaidecât la viața mea, ca și cum mi-ar fi scumpă, ci vreau numai să-mi sfârșesc cu bucurie calea și slujba pe care am primit-o de la Domnul Isus, ca să vestesc Evanghelia harului lui Dumnezeu." (Faptele apostolilor 20:24) La fel ca în 2 Timotei, Pavel se vede pe sine într-o alergare sfântă, în aşteptarea încheierii acesteia şi a premierii câştigătorilor: „Nu că am și câștigat premiul […] dar alerg înainte, căutând să-l apuc […], uitând ce este în urma mea și aruncându-mă spre ce este înainte, alerg spre țintă, pentru premiul chemării cerești a lui Dumnezeu, în Hristos Isus." (Filipeni 3:12-14) De fapt, şi Clement Romanul (35-99 d.Hr.), în descrierea sa despre lucrarea şi martiriul apostolului Pavel, foloseşte imaginea premierii într-un joc sportiv, asemenea textelor amintite mai sus: „Din pricina invidiei şi a duşmăniei, Pavel a primit premiul răbdării, purtând de şapte ori lanţuri, fiind izgonit şi lovit cu pietre; fiind propăvăduitor atât în răsărit cât şi în apus, a primit slava strălucită a credinţei lui; învăţând dreptatea în toată lumea și ajungând până la marginile apusului, a suferit mucenicia sub împăraţi."[60]

Acest premiu este detaliat în 2 Tim. 4:8 drept „cunună a neprihănirii", dăruită de către

Judecătorul cel drept, Isus Hristos. În această privinţă, imaginea de „judecător” este strâns legată de jocurile sportive din cadrul festivalurilor, întrucât la sfârşitul concursurilor, numele, ţara şi tatăl câştigătorului erau anunţate de către un herald, care înmâna cununa către judecător. Acesta din urmă trebuia să o aşeze în mod onorific pe fruntea celui victorios.[61]

Încă din vremea jocurilor olimpice, judecătorii (*Hellanodikai*) erau atât preoţi, cât şi organizatori, având menirea să supravegheze de aproape în ultima lună de dinainte de festival antrenamentul viitorilor participanţi. Aceştia prezidau peste ospăţul de la sfârşitul zilelor de sărbătoare şi erau renumiţi pentru dreptatea lor în hotărârea câştigătorilor.[62] Aplicând această imagine, Isus Hristos este văzut ca *Hellanodikos* atât peste începutul lucrării lui Pavel, întrucât judecătorul selecta pe aceia care aveau să participe la jocuri, totodată supraveghind îndeaproape antrenamentul lor cu o lună înainte de concurs[63] (dar şi parcursul alergării din timpul concursului era supravegheat tot de judecător), cât şi peste sfârştul acestuia, încoronându-l pe apostol la finalul alergării sale.

Pavel continuă în următorul verset, reîndreptându-şi atenţia către Timotei, pentru a-l asigura că premiul neprihănirii va fi dăruit nu numai apostolului, ci şi „tuturor celor ce vor fi iubit venirea Lui.” (v.8) Însă mesajul său este în mod indirect o încurajare pentru toţi credincioşii, întrucât tuturor acelora chemaţi de Hristos le este promis triumful, împreună cu încununarea eshatologică.

CONCLUZII

În lumina celor discutate, putem trage câteva concluzii legate de subiectul prezentat. În primul rând, jocurile sportive au fost elemente de divertisment din cultura grecească preţuite de grecii antici şi adoptate mai târziu de către popoarele elenizate şi de către romani. Ele au căpătat un caracter religios, întrucât au fost instituite ca parte a festivalului olimpic, iar mai apoi ca parte a acelora panelenistice, rămânând cu timpul activităţi importante din viaţa omului antic. Imagini din jocurile sportive au fost preluate şi de către filozofi, primind o conotaţie simbolică, dar şi de către scriitorii Noului Testament. Aceştia din urmă au folosit imaginile sportive nu doar datorită popularităţii lor în cultura elenizată, ci şi deoarece concursurile în cadrul cărora sporturile se desfăşurau presupuneau o implicare deosebită a participanţilor. Atleţii aveau nevoie de o dedicare totală, ce implica considerarea tuturor celorlalte aspecte ale vieţii ca fiind secundare, dacă aceştia doreau să câştige. De asemenea, anduranţa şi stăpânirea de sine erau necesare pentru izbândă. Toate aceste caracteristici atletice erau considerate necesare de Pavel, atât pentru sine, cât şi pentru destinatarii epistolelor sale. Aşadar, apostolul le foloseşte pentru a sublinia nevoia de astfel de caracteristici în viaţa creştinului. Cununa a fost evidenţiată de Pavel ca răsplata ce urma să fie aşezată pe frunţile tuturor celor ce iubesc revenirea lui Hristos. Judecătorul cel Drept, asemănător

lui *Hellanodikos* din jocurile olimpice, este Hristos. „Premiul alergării” este unul nepieritor, spre deosebire de cununile lumii acesteia, iar slava care urmează triumfului creştinului este una măreaţă şi cu totul superioară celei pământeşti. Pe lângă toate acestea, putem presupune că Pavel a folosit imaginea jocurilor sportive fiindcă, la fel cum după concursurile sportive urma şi o ultimă zi de festin şi bucurie, tot aşa, după încheierea slujirii fiecărui creştin, urmează marele banchet eshatologic.

NOTE

1. „Grecii au furnizat cromozomii civilizaţiei Occidentale” în Charles Freeman, *The Greek Achievement. The Foundation of the Western World* , New York, Penguin, 1999, p. 434. ↑
2. Zahra Newby, *Greek Athletics in the Roman World. Victory and Virtue*, Oxford, Oxford University Press, 2005, p. 16. ↑
3. *Ibid.*, p. 16. ↑
4. Gardiner evidenţiază existenţa sporturilor şi la alte popoare decât cel grec, dând exemple ca poporul chinez (care cu 600 de ani î.Hr. practicau diverse sporturi) sau cel japonez, care preia artele marţiale jiu-jitzu de la vecinii lor din China. Luptele (wrestling) sau fotbalul, la fel ca în India, erau populare în aceste zone din vremuri străvechi. E. Norman Gardiner, *Athetics of the Ancient World*, Oxford, Clarendon, 1930, pp.4, 15-17. ↑
5. E. Norman Gardiner, *Athetics of the Ancient World*, pp. 18-21. ↑
6. „Este suficient să spunem că majoritatea cercetătorilor datează poemul nu mai devreme de secolul al nouălea şi este general acceptat că statutul societăţii pe care acesta o descrie exista cu două sau chiar trei secole mai devreme.” E. Norman Gardiner, *Athetics of the Ancient World*, p. 18.„Sporturile în Homer sunt parte din viaţa cotidiană şi sunt strict seculare” E. Norman Gardiner, *Athetics of the Ancient World*, pp. 20. ↑
7. E. Norman Gardiner, *Athetics of the Ancient World,* pp. 28-29.Continuitatea lor provine din „caracterul practic al acestor sporturi”, cât şi prin integrarea lor în festivalurile religioase, atletismul devenind astfel o chestiune cu semnificaţie religioasă. E. Norman Gardiner, *Athetics of the Ancient World*, pp. 28-29. ↑
8. *Ibid.*, pp. 28-29. ↑
9. *Ibid.*, pp. 31-32. ↑
10. *Ibid.*, p. 33. ↑
11. *Ibid.*, p. 34. ↑
12. *Ibid.*, p. 36. ↑
13. *Ibid.*, pp. 35-38. ↑
14. Jerry M. Hullinger, *The Historical Backround of Paul’s Athletic Allusions*, in Bibliotheca Sacra, vol. 161, no. 643, July-September 2004, p. 344.„Datarea tradiţională

pentru fondarea festivalurilor panelenistice este 573 î.Hr. pentru jocurile nemeane, 581 î.Hr. pentru jocurile istmice şi 582 î.Hr. pentru cele pythiene. Niciuna dintre aceste date nu este fundamendată pe o mai mare autoritate ca aceea pe care am moştenit-o pentru fondarea jocurile olimpice." David Potter, *The Victor's Crown, A History of Ancient Sport from Homer to Byzantium*, Oxford, Oxford University Press, 2012, p. 103. ↑

15. E. Norman Gardiner, *Athetics of the Ancient World*, pp. 35-38. ↑

16. Jerry M. Hullinger, *The Historical Backround of Paul's Athletic Allusions*, p. 344. ↑

17. Spre exemplu, jocurile olimpice au fost asociate cu luptele competitive dintre zei pe tărâmul sacru al Olympiei. Zei ca Cronus, Zeus, Apollo, Hermes şi Ares sunt văzuţi ca primii care participă în competiţii sportive. ↑

18. Papantoniou, Giorgos, *Religiosity as a main element in the ancient Olympic Games*, in Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics, Vol. 11, 2008, pp. 33-34. ↑

19. În secolul al cincilea, observăm cum la festivalurile panelenistice onorurile erau bogate pentru participanţii ce ieşeau învingători. Aceştia primeau onoruri prin reprezentarea acestora în statui, uneori prin privarea lor de taxe, prin mese gratuite sau sume de bani primite din partea unor persoane din localitatea reprezentată de către sportivi. E. Norman Gardiner, *Athetics of the Ancient World*, p. 99. ↑

20. Matthew Mellot, *An Agonistic Explosion: An Investigation of Athletics in the Seven Cities of Revelation*, pp. 25-26. ↑

21. Matthew Mellot, *An Agonistic Explosion,* pp. 25-26. ↑

22. *Ibid.,* p. 25. ↑

23. E. Norman Gardiner, *Athetics of the Ancient World*, pp. 35-38. ↑

24. Robert Paul Seesengood, *Contending for the Faith in Paul's Absence: Combat Sports and Gladiators in the Disputed Pauline Epistles*, in Lexington Theological Quarterly, p. 88. ↑

25. Craig S. Keener, *The IVP Bible Backround Commentary*, Grove (Illinois), IVP Academic, 2014, p. 609. ↑

26. Zahra Newby, *Greek Athletics in the Roman World,* p. 230. ↑

27. „Rigorile virtuţii erau asemănate cu rigorile atletismului." R. P. Seesengood, *Contending for the Faith in Paul's Absence: Combat Sports and Gladiators in the Disputed Pauline Epistles*, p. 88. ↑

28. *Ibid.,* p. 88. ↑

29. Luke Timothy Johnson, *Among the Gentiles. Greco/Roman Religion and Christianity*, London, Yale University, 2009, p. 47. ↑

30. R. P. Seesengood, *Contending for the Faith in Paul's Absence,* p. 88. ↑

31. *Ibid.,* p.108. ↑

32. Pe lângă climatul rece, un alt motiv pentru care nevoia de adăpost era imperativă ţinea şi de „rafalele violente de vânt care au loc în regiunea istmică". J. M. Hullinger, *The Historical Backround of Paul's Athletic Allusions*, p. 346. ↑

33. Oscar Broneer, *The Apostle Paul and the Isthmian Games*, in The Biblical

Archeologist, vol. 25, no. 1, Feb., 1962, p. 5. ↑
34. J. M. Hullinger, *The Historical Backround of Paul's Athletic Allusions*, p. 346.„Pavel a ajuns în Corint probabil înaintea sfârşitului anului 50 d.Hr. şi a petrecut acolo deja câteva luni în primăvara anului 51 d.Hr., când jocurile istmice erau celebrate […] El nu putea vizita fiecare port mediteranean, şi cu atât mai puţin să aibă timp de a planta biserici pretutindeni. Era important ca el să convertească persoane care să ducă lucrarea sa mai departe. În Corint, el a întemeiat relaţii strânse cu evreii din Roma, din zona Mării Negre sau din Asia Minor". Aşadar, observăm, conform acestui citat, cum că şederea lui Pavel în Corint a avut un rol misionar nu doar cu scop restrâns, strict orientat faţă de Corint, ci şi unul cu un orizont mult mai larg. J. M. Hullinger, *The Historical Backround of Paul's Athletic Allusions*, p. 346. ↑
35. Oscar Broneer, *The Apostle Paul and the Isthmian Games*, p. 25. ↑
36. „Nu știți că cei ce aleargă în locul de alergare toți aleargă, dar numai unul capătă premiul? Alergați dar în așa fel ca să căpătați premiul! Toți cei ce se luptă la jocurile de obște se supun la tot felul de înfrânări. Și ei fac lucrul acesta ca să capete o cunună care se poate veșteji: noi să facem lucrul acesta pentru o cunună care nu se poate veșteji. Eu, deci, alerg, dar nu ca și cum n-aș ști încotro alerg. Mă lupt cu pumnul, dar nu ca unul care lovește în vânt. Ci mă port aspru cu trupul meu și-l țin în stăpânire, ca nu cumva, după ce am propovăduit altora, eu însumi să fiu lepădat." (1 Corinteni 9:24-27) ↑
37. Gordon D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians (The New International Commentary on the New Testament)*, Eerdmans, Grand Rapids, 1988, p. 433. ↑
38. *Ibid*., p. 435, 437. ↑
39. *Ibid*. ↑
40. Craig L. Blomberg, *1 Corinthians. The NIV Application Commentary*, Grand Rapids, Zondervan, 1994, p. 189. ↑
41. Gordon D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians (NICNT)*, p. 435, 436. ↑
42. *Ibid*., p. 436, 437. ↑
43. Craig S. Keener, *The IVP Bible Backround Commentary*, p. 479. ↑
44. Craig L. Blomberg, *1 Corinthians. The NIV Application Commentary*, p. 189. ↑
45. J. M. Hullinger, *The Historical Backround of Paul's Athletic Allusions*, p. 350. ↑
46. Craig S. Keener, *The IVP Bible Backround Commentary*, p. 479. ↑
47. J. M. Hullinger, *The Historical Backround of Paul's Athletic Allusions*, p. 353. ↑
48. Pasajul din 2 Timotei 2:5 evidenţiază necesitatea respectării regulilor jocurilor: „Și cine luptă la jocuri nu este încununat, dacă nu s-a luptat după rânduieli." ↑
49. Gordon D. Fee, *The First Epistle to the Corinthians (NICNT)*, p. 435, 436. ↑
50. J. M. Hullinger, *The Historical Backround of Paul's Athletic Allusions*, p. 354. ↑
51. Craig L. Blomberg, *1 Corinthians. The NIV Application Commentary*, p.189. ↑
52. Grecescul ἀδόκιμος (*adokimos*) este folosit în 1 Corint. 9:927 pentru „descalificare" sau „lepădare". În 1 Corint. 3:13, Dumnezeu va „testa" sau „dovedi" (δοκιμάσει, *dokimasei*) „[…] cum este lucrarea fiecăruia." Craig Blomberg susţine că,

cel mai probabil, această „descalificare” din 1 Corint. 9:27 trebuie înţeleasă în lumina pasajului din 1 Corint. 3:12-15, întrucât o altă perspectivă, cum ar fi cea care presupune damnarea, ar contrasta cu alte versete pauline, (e.g. Rom.8: 31-38) Craig L. Blomberg, *1 Corinthians. The NIV Application Commentary*, p. 189. ↑

53. „*Stephanos* se găseşte în Noul Testament de 18 ori şi de multe ori se referă la premiul atletului victorios ca metaforă pentru răsplata eternă a credincioşilor. (1 Cor. 9:25; 2 Tim. 2:5; Iacov 1:12; 1 Pet. 5:4; Apoc. 3:11; 4:4,10)” J. M. Hullinger, *The Historical Backround of Paul’s Athletic Allusions*, p. 351.Unii cercetători au diferenţiat στέφανος (*stephanos*) de διάδημα (*diadéma*), a doua fiind asociată cu roialitatea, spre deosebire de prima, care ar fi asociată doar cu victoria. Însă Jerry M. Hullinger aminteşte că această diferenţiere nu trebuie exagerată, fiindcă *stephanos* în Scripturi poate denota şi cununa roială sau imperială. J. M. Hullinger, *The Historical Backround of Paul’s Athletic Allusions*, p. 351. ↑

54. 1 Timotei 6:12; 2 Timotei 2:5; 2 Timotei 7:9; Iacov 1:12; 1 Petru 1:4; 1 Petru 5:4; Apoc. 2:10; Apocalipsa 3:11; Galateni 2:2; Galateni 5:7; Filipeni 3:12-14; Evrei 12 1; 2 Timotei 4:7-8 etc. ↑

55. „M-am luptat lupta cea bună, mi-am isprăvit alergarea, am păzit credința. De acum mă așteaptă cununa neprihănirii, pe care mi-o va da în «ziua aceea» Domnul, Judecătorul cel drept. Și nu numai mie, ci și tuturor celor ce vor fi iubit venirea Lui.” (2 Timotei 4:7-8) ↑

56. Gordon D. Fee, *1&2 Timothy and Titus (Understanding the Bible Commentary Series)*, Grand Rapids, Baker, 2011, p. 279. ↑

57. Craig L. Blomberg, *1 Corinthians. The NIV Application Commentary*, p. 189. ↑

58. Gordon D. Fee, *1&2 Timothy and Titus (Understanding the Bible Commentary Series)*, p. 279. ↑

59. *Ibid*. ↑

60. Clement Romanul 5:5-7, *Epistola către Corinteni*, în *Scrierile Părinţilor Apostolici*, trad. de D. Fecioru, Bucureşti, EIBMBOR, 1979, p. 49 ↑

61. J. M. Hullinger, *The Historical Backround of Paul’s Athletic Allusions*, p. 356. şi E. Norman Gardiner, *Athetics of the Ancient World*, p. 227. ↑

62. Mark Golden, *Sport in the Ancient World from A to Z*, London, Routledge, 2005, p. 78. ↑

63. *Ibid*. ↑

BIBLIOGRAFIE

Blomberg, Craig L., *1 Corinthians. The NIV Application Commentary*, Grand Rapids, Zondervan, 1994.

Broneer, Oscar, *The Apostle Paul and the Isthmian Games, in The Biblical Archeologist*,

vol. 25, no. 1, Feb., 1962.

Clement Romanul 5:5-7, *Epistola către Corinteni*, în *Scrierile Părinţilor Apostolici*, trad. de D. Fecioru, Bucureşti, EIBMBOR, 1979.

Fee, Gordon D., *1&2 Timothy and Titus (Understanding the Bible Commentary eries)*, Grand Rapids, Baker, 2011.

Fee, Gordon D., *The First Epistle to the Corinthians (The New International Commentary on the New Testament)*, Eerdmans, Grand Rapids, 1988.

Freeman, Charles, *The Greek Achievement. The Foundation of the Western World*, New York, Penguin, 1999.

Gardiner, Norman E., *Athetlics of the Ancient World*, Oxford, Clarendon, 1930.

Golden, Mark, *Sport in the Ancient World from A to Z*, London, Routledge, 2005.

Hullinger, Jerry M., *The Historical Background of Paul's Athletic Allusions*, in Bibliotheca Sacra, vol. 161, no. 643, July-September 2004.

Johnson, Luke Timothy, *Among the Gentiles. Greco/Roman Religion and Christianity*, London, Yale University, 2009.

Keener, Craig S., *The IVP Bible Backround Commentary*, Grove (Illinois), IVP Academic, 2014.

Mellot, Matthew*, An Agonistic Explosion: An Investigation of Athletics in the Cities of Revelation*, in Currents in Theology and Mission, vol. 46, no.2 (April 2019).

Newby, Zahra, *Greek Athletics in the Roman World. Victory and Virtue*, Oxford, Oxford University Press, 2005.

Papantoniou, Giorgos*, Religiosity as a main element in the ancient Olympic Games*, in Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics, vol. 11, 2008.

Potter, David, *The Victor's Crown, A History of Ancient Sport from Homer to Byzantium*, Oxford, Oxford University Press, 2012.

Seesengood, Robert P., *Contending for the Faith in Paul's Absence: Combat Sports and Gladiators in the Disputed Pauline Epistles*, in Lexington Theological Quarterly.

Imagine: Luc Olivier Merson – „Le soldat de Marathon" (1869); Sursa: Wikimedia Commons